

POSTANOWIENIE

Dnia 8 maja 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Anna Owczarek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Wojciech Katner

SSN Agnieszka Piotrowska

w sprawie z wniosku J. K. i K. K.

przy uczestnictwie W. K., J. B., J. K., E.

K., C. K. i S. K.

o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości na podstawie ustawy z dnia

26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 8 maja 2013 r.,

zażalenia wnioskodawców na postanowienie Sądu Okręgowego w T.

z dnia 13 grudnia 2012 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie, pozostawia Sądowi Okręgowemu w T. rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w T. postanowieniem z dnia 13 grudnia 2012 r. uchylił postanowienie Sądu Rejonowego w K. oddalające wniosek K. K. i J. K. o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania temu sądowi, pozostawiając mu rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy wskazał, że podstawa faktyczna rozstrzygnięcia, w przeciwieństwie do podstawy prawnej, nie jest kompletna i wymaga uzupełnienia. W szczególności, zdaniem Sądu odwoławczego, bez przeprowadzenia dowodu z przesłuchania stron niemożliwa jest ocena wiarygodności zeznań poszczególnych świadków i weryfikacja sprzecznych z nimi twierdzeń zainteresowanych odnoszących się do samoistności posiadania w dacie 4 listopada 1971 r. W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy przyjął, że braki w zakresie ustaleń faktycznych z niemożliwością ich weryfikacji muszą być traktowane jako uchybienie w postaci nierozpoznania istoty sprawy. Jako podstawę rozstrzygnięcia Sąd wskazał art. 386 § 4 k.p.c.

Zażalenie na powyższe postanowienie Sądu Okręgowego wnieśli wnioskodawcy K. K. i J. K. Wnosząc o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, oraz zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego skarżący zarzucili naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. i art. 299 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Wnioskodawcy wskazali na błędną wykładnię pojęcia nierozpoznanie istoty sprawy i pominięcie, że dowód z przesłuchania stron ma charakter pomocniczy.

Sąd Najwyższy zważył:

Zażalenie na orzeczenie uchylające przez sąd drugiej instancji wyrok sądu pierwszej instancji i przekazujące sprawę do ponownego rozpoznania, wprowadzone ustawą z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 233, poz. 1381), stanowi dewolutywny i suspensywny środek odwoławczy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2013r., II CZ 193/12, niepubl.) o wyraźnie określonym

spektrum zastosowania. W uzasadnieniu projektu wskazanej nowelizacji podkreślono, że instytucja uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji wraz z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania jest nadużywana, zaś obecny model postępowania cywilnego zakłada, iż druga instancja stanowi instancję merytoryczną, w ramach której rozstrzygnięcie sprawy powinno nastąpić *ex novo* i zakończyć spór między stronami (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2012 r., II CZ 128/12, niepubl.). Wykładnia celowościowa i aksjologia leżąca u podstaw instytucji procesowej określonej w art. 386 § 4 k.p.c. prowadzą do wniosku, że obecnie co do zasady podstawowym sposobem rozstrzygnięcia w wypadku zasadności zarzutów apelacji powinno być orzeczenie reformatoryjne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 2012 r., IV CZ 124/12, niepubl.).

Przyjmuje się, że w ramach art. 394¹ § 1¹ k.p.c. kontrola Sądu Najwyższego określona jest wąsko i umożliwia jedynie zbadanie prawidłowości zakwalifikowania przez sąd drugiej instancji określonej sytuacji procesowej jako odpowiadającej przyjętej podstawie orzeczenia kasatoryjnego mając przy tym charakter formalny (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, niepubl., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2012 r., II CZ 141/12, niepubl., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2013 r., IV CZ 5/13, niepubl., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2012 r., I CZ 139/12, niepubl., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2013 r., III CZ 1/13, niepubl.).

Ustawodawca przewidział w art. 386 § 4 k.p.c. dwie alternatywne przesłanki uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji, tj. nierozpoznanie istoty sprawy albo konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Zakres pojęcia nierozpoznanie istoty sprawy, w rozumieniu wskazanego przepisu, oznacza brak rozstrzygnięcia co do przedmiotu sprawy, wyznaczonego treścią i materialno-prawną podstawą żądania powoda, materialno-prawnymi, bądź będącymi ich następstwem, procesowymi zarzutami pozwanego. Do nierozpoznania dochodzi zatem wówczas, gdy sąd zaniechał ich zbadania bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie. Ma to miejsce m.in. wtedy, gdy sąd odmawia dalszego prowadzenia sprawy

przyjmując brak legitymacji procesowej stron, skuteczność twierdzenia lub zarzutu wygaśnięcia bądź umorzenia zobowiązania, upływ terminów zawitych, przedwczesność powództwa czy też nie rozpoznał żądań w aspekcie wszystkich twierdzeń powoda lub zarzutów pozwanego bezpodstawnie przyjmując, że nie zostały one zgłoszone lub zostały zgłoszone, ale są objęte prekluzją procesową. Sąd Najwyższy podziela, co do powyższej wykładni, poglądy przedstawione m.in. w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936, poz. 315, postanowieniach Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22, z dnia 15 lipca 1998 r. II CKN 838/97, z dnia 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98, wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22, z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003 nr 3, poz. 36, z dnia 14 maja 2002 r., V CKN 357/00, z dnia 25 listopada 2003 r., II CK 293/02, z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2, z dnia 26 stycznia 2011 r., IV CSK 299/10, z dnia 3 czerwca 2011 r., III CSK 330/10, z dnia 12 stycznia 2012 r., II CSK 274/11, z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, – nie publ. Za trafny uznaje także ugruntowany pogląd judykatury, że niewyjaśnienie okoliczności faktycznych nie jest równoznaczne z nierozpoznanie istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2012r., II CZ 172/12, niepubl., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2012r., IV CZ 156/12, niepubl.).

Sąd Okręgowy powołał jako podstawę wydanego orzeczenia kasatoryjnego nierozpoznanie istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji. Z uzasadnienia wynika jednak, że pojęcie powyższe mylnie utożsamione zostało z zaniechaniem przeprowadzenia dowodu z przesłuchania uczestników postępowania, co uniemożliwiać miało weryfikację materiału dowodowego i kontrolę prawidłowości podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, opartej na obszernym postępowaniu dowodowym przeprowadzonym przez Sąd Rejonowy. W przyjętym przez krajowego ustawodawcę systemie apelacji pełnej postępowanie drugoinstancyjne obejmuje merytoryczne rozpoznanie sprawy, a sąd odwoławczy - jako uprawniony do samodzielnego skonstruowania podstawy faktycznej (z tym, że w granicach zarzutów apelacyjnych odnoszących się do naruszenia prawa procesowego, za

wyjątkiem nieważności postępowania) i prawnej swego rozstrzygnięcia - rozpoznaje sprawę na nowo w zasadzie w sposób nieograniczony (art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c.). Potrzeba uzupełnienia postępowania dowodowego we wskazanym zakresie w żadnym razie nie może być zakwalifikowana jako nierozpoznanie istoty sprawy w znaczeniu przyjętym w art. 386 § 4 k.p.c. Odnoszenie się do kolejnego zarzutu zażalenia dotyczącego błędnej wykładni art. 299 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., wobec podzielenia pierwszej ze wskazanych podstaw zaskarżenia, jest zbędne i niecelowe.

Z tych względów zaskarżone orzeczenie nie może się ostać i Sąd Najwyższy, przyjmując zasadność zarzutu naruszenia art. 386 § 4 k.p.c., uchylił zaskarżone postanowienie oraz pozostawił rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego sądowi wydającemu orzeczenie kończące postępowanie w sprawie (art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).